

סימן יד

גדר מנהגי אבלות על אביו ואמו לעומת אבלות בתשעת הימים

א. בשו"ע (יו"ד סי' שפ סע' א) נפסק שאבל אסור בעשיית מלאכה בימי השבעה.

בשו"ת משמרת חיים (סימן ח) דן רבי חיים רגנשברג, ר"מ בית המדרש לתורה בשיקגו בשאלת פתיחת מכבסה אוטומטית במקום שגרים בו נכרים **בשבת וביום טוב** או **בזמן אבלות על אביו ואמו**, ופסק שבהפעלת המכבסה בשבת אין איסור משום מלאכה "כיון שהנכרי לדעתיה דנפשיה עביד [הנכרי עושה את הפעולה על דעת עצמו ולא על דעת הישראל], שכל נכרית המביאה חפציה במכבסה כוונתה ומטרתה רק לעצמה, ואפילו במחובר ובפרהסיה במקום שידוע שהעכו"ם אדעתיה דנפשיה עביד אין איסור בזה כמבואר בשו"ע (או"ח ס' רמד). וכן פשוט שאין בזה גזירת מקח וממכר, שבכל מקום שהעכו"ם אדעתיה דנפשיה עביד והנאת ישראל ממילא אתי, אין בזה איסור".

ואילו בנדון פתיחת מכבסה אוטומטית בימי אבלות על אביו ואמו, המשמרת חיים כתב: "נראה שבעל המכבסה יצטרך לסגרה אם אירע לו אבל. וראיה לזה ממה ששנינו במו"ק (יא, ב) החמרין הגמלין והספנין הרי אלו לא יעשו ואם היו מוחכרים או מושכרים אצל אחרים הרי אלו יעשו. ופירש הראב"ד מביא הרא"ש שם, שבעל הספינה הוא אבל, אז אם הספינה היתה שכורה מכבר על זמן ידוע, ובתוך הזמן אירע אבל לבעל הספינה, אין לשוכר להפסיק את מלאכתו. אבל אם כלה זמן השכירות בתוך ימי אבלו, והשוכר רוצה לשוכרה מחדש אז אסור. והלכה זו מבוארת ביותר בשו"ע (יו"ד סי' שפ סע' יד) וברמב"ם (הל' אבל פ"ה הי"א). ולפי זה בנדון דידן, שכל הנכנס למכבסה על מנת להשתמש במכונות שוכר את המכונות לשעה זו - לשעת הכיבוס, ונעשה עכשיו שכירות חדשה בימי אבלו של בעל המכבסה, וזה אסור". ומבואר שהיות ואסור לאבל על אביו ואמו להשכיר שכירות חדשה בימי אבלו, אסור לו לפתוח את המכבסה 'בשירות עצמי', כי הבאים להשתמש בשירותי המכבסה נחשבים כ"שוכרים" שכירות חדשה בימי האבל.

ב. והנה **בתשעת הימים** יש איסור מדרבנן לכבס כדברי המשנה במסכת תענית (פרק ד משנה ז) "שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור מלספר ומלכבס". ונחלקו בגמרא (תענית כט, ב) האם מותר לכבס בתשעת הימים שלא על מנת ללבוש את הבגדים המכובסים בימים אלו אלא להניחם לאחר תשעת הימים: "שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסורין לספר ולכבס. אמר רב נחמן לא שנו אלא לכבס וללבוש, אבל לכבס ולהניח מותר. ורב ששת אמר, אפילו לכבס ולהניח אסור". ובפשטות, ההבנה במחלוקתם היא, מהו גדר האיסור לכבס [ולהסתפר] בתשעת הימים: לדעת רב נחמן, האיסור הוא **ללבוש בגדים מכובסים**, ולכן דווקא לכבס על מנת ללבוש, אסור. אבל לכבס כדי להניח לאחר תשעת הימים, מותר, וזאת משום שאין איסור **במעשה הכביסה**. אולם רב ששת סבר, שהאיסור הוא **במעשה הכביסה**. ובשל כך, גם אם אינו מכוון ללבוש את הבגדים המכובסים בתשעת הימים, אסור לכבסם.

ופירש רש"י (ד"ה אפילו לכבס ולהניח) בטעמו של רב ששת: "כדי שילבש לאחר זמן לאחר תשעה באב אסור, **דנראה כמסיח דעתו**, שעוסק בכיבוס בגדים". ומבואר איפוא, כי הטעם שאיסור **במעשה** הכיבוס נובע בשל "היסח הדעת",

ולכן עצם ההתעסקות בכיבוס בגדים בנקיונם ובחידושם אסורה בתשעת הימים, כי פעולות אלו מסיחות את הדעת מהאבלות על חורבן בית המקדש. וכך גם נפסק להלכה בשו"ע (או"ח סימן תקנא סע' ג) "שבוע שחל בו תשעה באב אסורים לספר ולכבס, אפילו אינו רוצה ללבשו עתה אלא להניחו לאחר תשעה באב". ובמגן אברהם (ס"ק יב) הובא דברי רש"י: "דנראה כמסיח דעתו מהאבלות".

ולפי זה נראה שאין היתר לפתוח מכבסות בתשעת הימים. משום שכאמור, אם האיסור הוא **מעשה הכיבוס**, הרי שבעל המכבסה המכבס או מפעיל מכונת כביסה בתשעת הימים עובר על האיסור שבמעשה הכיבוס [הגורם להיסח הדעת מהאבלות]. ואפילו כשמכבס בגדים של קטנים או של נכרים, שאין להם איסור לכוש בגדים מכובסים בתשעת הימים, אין היתר **לכבס** בתשעת הימים, שהרי האיסור הוא **במעשה הכביסה**.

ואכן בשו"ת להורות נתן (ח"ז סימן לט אות י) אסר לפתוח מכבסה בתשעת הימים. וכן הביא בשו"ת רבבות אפרים (ח"א סימן שנד אות ב) בשם רבי בנימין זילבר. וגם בספר הלכות חג בחג (מנהגי בין המיצרים, פרק ד סע' יט-כ) אסר להפעיל בתשעת הימים מכבסה שמכבסים בה בגדי ישראל. ורק אם תיסגר המכבסה ויצטרכו לפטר פועלים, יש בשעת הדחק מקום להתיר לפותחה.

לעומתם, בספר שערים המצוינים בהלכה על קיצור שלחן ערוך (סימן קכב ס"ק י) התיר פתיחת מכבסות העומדות ברשות הרבים, כאשר מפורסם שמכבסים בהם בגדי עכו"ם, אך סייג זאת בתנאי שאם יסגור את המכבסה יאבד את הלקוחות הקבועים שלו ויפסיד את פרנסתו, אז רשאי לפתוח את המכבסה.

והגר"ע יוסף (הובא בילקוט יוסף דיני תשעה באב עמ' תקסז) קבע שאם כתוצאה מסגירת המכבסה יצטרך בעל הבית לשלם את משכורת פועליו הבטלים ממלאכה, יש להתיר לכבס בצינעא ככל האפשר, ומכל מקום יעשו שאלת חכם בכל מקרה לגופו".

ואילו בשו"ת דברי יציב (או"ח סימן רלה) התיר לפתוח את המכבסות, וקבע שאין בזה משום איסור לפני עור ומסייע לדבר עבירה. ובפרט במקום שבו אם תהיה המכבסה סגורה עלולים הלקוחות לכבס בגדיהם במכבסה שיש בה חילול שבת.

ומעתה יש לדון האם מותר לפתוח **בתשעת הימים מכבסה בשירות עצמי** - והשאלה הנשאלת היא, האם גם בהלכות **האבלות על חורבן בית המקדש**, יש לנהוג **כבהלכות אבלות** שאסור להשכיר שכירות חדשה, ובשל כך נאסר על פתיחת מכבסות בתשעת הימים, ואפילו מכבסות המופעלות בצורה אוטומטית.

ובעצם השאלה היא יסודית ועקרונית – האמנם נכונה ההשוואה בין דיני אבלות על אביו ואמו לבין דיני האבלות על חורבן בית המקדש, או שמא יש לחלק ביניהם. ובהכרח שיש חילוק, שהרי אכל לא נאסר באכילת בשר ושתיית יין בימי השבעה, בעוד שבתשעת הימים נאסר הדבר, וצ"ע.

גדר אבלות על אביו ואמו – ניהוגי אבלות במעשה

גדר האבלות על החורבן – איסור להסיח את הדעת מהצער על חורבן

ג. ונראה לחלק בין גדר האבלות על אביו ואמו לבין גדר האבלות בתשעת הימים, ונקח כדוגמא את איסור הכיבוס. הרמב"ם (הלכות אבלות פ"ה ה"ג) כתב: "ומניין שהאבל אסור לכבס בגדיו ולרחוץ גופו ולסוך, שנאמר התאבלי נא ולבשי בגדי אבל ואל תסוכי שמן, ורחיצה בכלל סיכה, שהרחיצה קודמת לסיכה, שנאמר ורחצת וסכת. וכשם שאבל

אסור בכיבוס בגדים כך אסור ללבוש כלים לבנים חדשים ומגוהצים". ומשמע מדבריו שהאיסור הוא **מעשה הכיבוס**. והיינו כי בשבעת ימי האבלות האבל נצטווה בהנהגות אבלות, הן במצוות עשה והן במצוות לא תעשה, **במעשים** המביאים לידי ביטוי את אבלותו.

אולם בתשעת הימים לא נאסר לנהוג במעשים מסויימים [כגון כיבוס ותספורת או אכילת בשר ושתיית יין], אלא יש **חובה להתאבל** בימים אלו על חורבן בית אלקינו, ואם יכבס או יסתפר, וכן בשעה שאוכל בשר או שותה יין **הוא מסיח דעתו מהאבלות**. וכדברי רש"י (תענית כט, ב ד"ה אפילו) "דנראה כמסיח דעתו, שעוסק בכיבוס בגדים".

וכן מצאתי במהרש"א (חידושי אגדות תענית ל, א) שכתב בתוך דבריו בביאור טעם איסור תלמוד תורה בתשעה באב, שאינו בגלל שהלימוד משמח את הלב, אלא "איכא טעמא אחרינא, משום **שלא ישכח אבלו של יום, ובשאר עסקים נמי אסור מהאי טעמא**. ולרבותא נקט, דאפילו ללמוד תורה אסור בו". ואף כי המהרש"א כתב את דבריו לענין עיצומו של יום תשעה באב, מכל מקום יש ללמוד מדבריו כי יסודן של הנהגות האבלות על החורבן הוא כדי **שלא יסיח את דעתו מהאבלות על חורבן בית המקדש**.

לכן רק בדיני תשעת הימים מצאנו בדברי הפוסקים את המושג של "היסח הדעת" מאבלות, כי דווקא בזה רצו חז"ל שהאבלות תהיה במחשבה, שיזכור את גלות השכינה וגלות ישראל, וכל התקנות במעשים היו כדי שלא יסיח דעתו מהאבלות. מה שאין כן באבלות על אביו ואמו, שם לא נאמר שיש צורך לא להסיח דעתו מהאבלות, אלא גדר האבלות הוא שתיקנו הנהגות מיוחדות לאבל שיעשה **מעשים** המבטאים את אבלותו.

יסוד זה בהגדרת אבלות תשעת הימים, נתפרש בדברי הגרי"ד סולוביצקי (שיעורי הרב, עניני תשעה באב סימן ה) וז"ל: "ונראה שלא אסרו חכמים שום איסורי שבעה בשבוע שחל בו תשעה באב חוץ מכיבוס, משום דשאני כיבוס משאר איסורי שבעה. דהנה יש כמה סוגי איסור **באבלות שבעה**: יש דברים האסורים כדי שהאבל יהא מנוול, כגון רחיצה סיכה ונעילת הסנדל. או כדי שיצטער, כגון תשמיש המיטה. ויש דברים האסורים מטעמים אחרים, כגון איסורי תלמוד תורה ושאלת שלום דילפינן מ"האנק דום" שאבל צריך להיות בשתיקה. וכן איסור מלאכה, דילפינן מ"והפכתי חגיכם לאבל", שיום אַבל צריך להיות יום בטלה כמו חג. ונראה דבשבוע שחל בו תשעה באב לא אסרו חכמים אלא אותם איסורי שבעה, **שאי קיומם היה גורם להסחת דעת מאבלות כגון כיבוס**. וכן מבואר מלשון רש"י בתענית (כט, ב ד"ה אפילו) שאסור אפילו לכבס ולהניח לאחר תשעה באב, דנראה כמסיח דעתו שעוסק בכיבוס בגדים".

וכן מתבאר בספר הלכות חג בחג (בין המצרים, פרק ד הערה 32) בהסבר ההיתר לכבס בתשעת הימים, כאשר יש חשש שאם כתוצאה מסגירת המכבסה יגרמו פיטורי עובדים: "דכאן [בתשעת הימים] אין איסור דרבנן של כיבוס ותספורת, רק יש חיוב אבלות על החורבן והוא עשה דרבנן דהנהגת אבלות (סמ"ג עשין דרבנן ג), שיש לה פרטי דינים של כיבוס ותספורת, **שאיין הכיבוס עצמו האיסור רק שאינו מתאבל ומסיח דעתו מהאבלות**".

והיינו כמבואר, שבימי השבעה נצטווה האבל לנהוג **במעשים** שיש בהם ביטוי לאבלותו ולצערו. ולעומת זאת, עניינה של האבלות על החורבן הוא בציווי **שלא להסיח את הדעת מהאבלות**, ולכן רק הכיבוס נאסר [מתוך כל המעשים שאבל על אביו ואמו נאסר בהם] - כי הכיבוס גורם להיסח הדעת מהאבלות. ואמנם כאשר אין בכיבוס היסח הדעת, אין בו איסור, וכפי שנקטו כמה מהפוסקים בטעם ההיתר לכבס בגדי נכרים בתשעת הימים, משום שאין בזה היסח הדעת מהאבלות על החורבן, כמבואר בדברי תרומת הדשן (שו"ת סי' קנב; הובא בשו"ע או"ח סי' תקנא סע' ה) שמעיקר הדין אין איסור לכבס בגדי נכרים, שכן במעשה זה אינו עובר על האיסור למעט בשמחה ולהראות האבלות בתשעת הימים,

ורק משום מראית העין יש איסור בדבר, וכפי שביאר המג"א (שם ס"ק ט) את דבריו.

ד. גם מפסק השו"ע (או"ח סי' תקנא סע' טו) "מי שתכפוהו אבלות של מת ושל שבת זו והכביד שערו, מיקל בתער, אבל לא במספריים, ומכבס כסותו במים אבל לא בנתר ובחול", יש להוכיח כי בתשעת הימים נאסרו **מעשים המסיחים את הדעת מהאבלות על החורבן**, שהרי מבואר שאם אדם נקלע לתשעת הימים כאשר הוא כבר אכל, מותר לו לכבס את כסותו ולהקל קצת משערו על ידי תער. ואם גדר איסורי האבלות בתשעת הימים היה כגדר דיני האבלות על אביו ואמו, לכאורה אין סיבה להקל על אדם זה מאיסורי האבלות בתשעת הימים, כי אם **מעשים** אלו [כיבוס ותספורת] אסורים, מהיכי תיתי להתירם מכיון שתכפוהו אבלות של מת והגיעה השבת.

ומוכח איפוא, שיסוד איסור האבלות בתשעת הימים הוא משום **היסח הדעת** מאבלות החורבן, ולכן מובן שהיות ואין איסור **בעצם מעשה הכיבוס** אלא האיסור הוא **בכיבוס המסיח את הדעת מהאבלות**, הרי שרשאי בנסיבות אלו לכבס במים ולא בנתר, ואין בזה כלל היסח הדעת מהאבלות.

וכן מתבאר מדברי הט"ז (שם ס"ק יד) שהביא את דברי הב"ח ש"התיר ליוצא בדרך למרחוק בשבוע שחל בו תשעה באב, לכבס לו בגדי פשתן לכבוד שבת אפילו לכמה שבתות שהוא צריך, כיון דאחר תשעה באב לא ימצא לכבס אותם". והיינו כמבואר, שאין איסור **בעצם מעשה הכיבוס** אלא **בכיבוס המסיח את הדעת מהאבלות**, ולכן כאשר הוא יוצא לדרך ונצרך לכבס את בגדיו, אין מעשה זה של הכיבוס מסיח את דעתו מאבלות החורבן, ורשאי לכבס.

[והנה ברמ"א (סי' תקנא סע' טז) כתב: "ונוהגין שלא לרחוץ אפילו בצונן מראש חודש ואילך". ורחיצה זו אסורה רק כאשר הכוונה להתקרר ולתענוג, והביא בספר פסקי תשובות (שם אות מח) שמטעם זה "כתבו פוסקי זמננו שבמקומות שההבל והחום מרובה, יש להקל להתקלח לאדם הסובל מזיעה יתירה ואין דעתו מיושבת עליו, או שאין דעת בני האדם הסובבים אותו סובלתו". וציין לדברי האגרות משה (אבן העזר ח"ד סימן פד) שכתב: "ולגבי שאלת בני הישיבה, אם ביום חום מותר לרחוץ לאחר תשעה באב עד ערב תשעה באב, מאחר שמכוונים להסיר הזיעה ולא מחמת תענוג, באמת יש להקל". ובספר שערים מצויינים בהלכה כתב שטעם ההיתר מבוסס על המבואר **בהלכות אבלות** (יו"ד סי' שפא סע' א) "שאבל מותר לרחוץ הלכלוך, וכן מי שהוא אסטניס שמתנהג בנקיות, ואם לא ירחוץ יצטער הרבה ויבוא לידי מיחוש. ואם כן, כל שכן דמות הכא בתשעת הימים הוא רק מנהג בעלמא". ולפי המבואר לעיל שיסוד **האבלות על החורבן** הוא האיסור **להסיח את הדעת מהצער על חורבן**, נראה כי טעם ההיתר להתרחץ בתשעת הימים במקום צורך נובע מכך שמעשה זה אינו מסיח את דעתו מהאבלות].

פתיחת מכבסה אוטומטית בתשעת הימים

ה. לפי זה נראה שאין כל איסור בהפעלת מכבסה בשירות עצמי בתשעת הימים, שהרי בימים אלו לא נאסר **מעשה** הכיבוס או השכרת כלים חדשים, אלא נאסרו רק פעולות המסיחות את הדעת מהאבלות על החורבן. ולכן רק כיבוס רגיל שמכבס בעצמו ומנקה את בגדיו ומחדשם יש בו היסח הדעת מאבלות, ואסור. אבל כיבוס שנעשה ללא כל פעולה מצדו [במכבסה בשירות עצמי] ואף ללא ידיעתו, אינו גורם לו להסחת דעת, ולכן מותר להפעיל שירות זה בימים אלו.

וכן פסק בספר הלכות חג בחג (מנהגי בין המיצרים, פרק ד סע' כא) "מכבסה אוטומטית יכול להפעילה עד שבוע שחל בו תשעה באב, ולאחר מכן יתלה שלט שלא להשתמש בה רק בהיתר על פי הוראת חכם". ובטעם הוראה זו כתב (הערה

32*) בשם ספר אבלות החורבן "שאיין חייב לסגור המכונה אף בשבוע שחל בו תשעה באב, שיכול לתלות שמכבסת בגדים של היתר כבגדי קטנים וכדו', ואין חייב לבדוק, וכל שכן כשעובד באיזור של נכרים, שאז תולין בגויים שהם משלמים ושוכרים המכונה ומכבסים לעצמם, ודבריו נכונים. ומכל מקום נראה דצריך לתלות שלט על המכונה שאין להשתמש בו בשבוע שחל בו תשעה באב רק בדרך היתר על פי חכם הגון לצורך חולים או בגדי קטנים או לצורך מצוה, או שיש כינים בבגדים ואין בגד אחר".

אולם בשו"ת רבבות אפרים (חלק א סימן שנד אות ב) הביא בשם רבי משה שטרן [אב"ד דעברצין] להתיר פתיחת מכבסות אוטומטיות רק **בדיעבד**: "נשאלתי מאחד שרוצה לקנות מכבסה לפרנסה, אבל צריך לפתוח בתשעת הימים ובחול המועד, והנה לכאורה בתשעת הימים יש מקום להתיר אבל בחול המועד לכאורה אין להתיר. ושאלתי מידידי הרה"ג רבי משה שטרן, וענה לי אם הוא כביסה של סעלף סערוויז (זאת אומרת, שאין הבעל הבית מטפל בזה כי אם הלוקח), **יש להתיר בדיעבד**, דהלא הרבה גוים באים לכבס וכל אחד כובס לעצמו. אבל אם הבעל הבית עובד בחנות ועל ידו הכל יוצא ונכנס, אסור בין בתשעת הימים, וכל שכן בחול המועד, עכ"ל".

טעם החילוק בדין אכילת בשר ושתיית יין שנאסרה בתשעת הימים ולא בימי אבלות על אביו ואמו

ו. לפי האמור, מובן טעם החילוק בדין אכילת בשר ושתיית יין **שנאסרה בתשעת הימים** [כמובא לעיל **בפרק א אות א**]. **והותרה בימי האבלות על אביו ואמו**, כפי שמובא בשו"ע (יו"ד סימן שעח סעי' ח) "כיון שנקבר המת מותר לאכול בשר, ולשתות יין מעט בתוך הסעודה", ובהלכה הסמוכה נאמר: "מקום שנהגו להברות בבשר ויין ומיני מטעמים עושין". ולכאורה תמוה, אם מנהגי האבלות בתשעת הימים מבוססים על דיני האבלות על אביו ואמו, איך יתכן שבתשעת הימים נאסרה אכילת בשר ושתיית יין, בעוד שבשבועת ימי האבל הדבר מותר.

והנה בספר ציוני הלכה (אבלות עמ' רצב) מובאת תמיהה הגרי"ש אלישיב: "צריך ביאור טובא, כיון שהאכל אסור בעידונים, למה מותר בבשר ויין, שאפילו ביום הראשון לאבלות שהוא דאורייתא, מותר לאכל לשתות יין, אטו ללבוש מכובסים זהו עידונים, ואילו שתית יין אין זה עידונים, אתמהא". ומחמת תמיהה זו ביאר הגרי"ש: "לא עצם העידונים סתירה לאבלות, אלא שבעשיית דברים הללו מראה בעצמו שאינו אבל, שהרי הם דברים שאין ערב לאדם לעשותם בהיותו בצער ובאבל. מה שאין כן בשר ויין, שגם בהיות האדם בצער הוא אוכל בשר ושתה יין, לכן מותר, שאין בזה סתירה לאבלות".

אולם עדיין אין בדברי הגרי"ש יישוב מדוע בתשעת הימים נאסרה אכילת בשר ושתיית יין, והלוא אין בזה סתירה לאבלות.

אכן לפי המבואר, הבדל גדול ישנו בין האבלות בתשעת הימים שיסודה הוא בציווי **שלא להסיח את הדעת מהאבלות**, ולכן נאסרה אכילת בשר ושתיית יין, שיש בהם היסח הדעת מהאבלות על החורבן. לבין ימי השבעה שהאכל נצטווה לנהוג **במעשים** שיש בהם ביטוי לאבלותו וצער, ואכילת בשר ויין אינם מעשים שמצאו חז"ל לתקן שינהג בהם האבל כאות וביטוי לאבלותו.

ויסוד לדברים מצאתי בדברי הגרי"ד סולובייצ'יק (שעורי הרב, עניני תשעה באב סימן ט) על מש"כ הרמ"א (סי' תקנא סעי' י) "ובסעודת מצוה כגון ברית מילה ופדיון הבן וסיום מסכת וסעודת אירוסין אוכלים בשר ושותים יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם שלא להוסיף. ובשבוע שחל תשעה באב להיות בתוכו אין לאכול בשר ולשתות יין רק מנין

מצומצם". וכתב הגרי"ד: "ונראה לפרש דאף לאלו הנוהגים לאסור בשר ויין לא רק בשבוע שחל בו תשעה באב אלא מראש חודש ואילך, מכל מקום ב' איסורים נפרדים הם: האחד הוא מראש חודש ועד שבוע שחל בו, וטעמו כדי למעט בשמחה **שלא יבואו להסיח דעת מאבלות**. והשני הוא בשבוע שחל בו תשעה באב, והוא **בתורת ניהוגי אבלות**. ומהאי טעמא נהגו להקפיד על מנין מצומצם בשבוע שחל בו תשעה באב, דהואיל ואיסור **בשר ויין באותו זמן הוא מחמת ניהוג אבלות**, ממילא צריך הדין יום טוב דידהו להתיר, כמו בתשעה באב שנדחה, ורק מנין עשרה נקראים בעלי ברית עפ"י מנהג. אולם **מראש חודש עד שבוע שחל בו תשעה באב** דלא נאסרו בשר ויין כחלק מניהוגי אבלות אלא **כדי למעט בשמחה ובמותרות**, ממילא מותרים כל בני הסעודה לאכול, ולא קפדינן שלא יאכלו יותר ממנין מצומצם, דבשר ויין לא מיקרי מותרות". למדנו מדברי הגרי"ד, שיש להבחין בין איסור אכילת בשר ושתיית יין הבא "בתורת ניהוגי אבלות", לבין איסור שאינו "כחלק מניהוגי אבלות, אלא בא כדי למעט בשמחה ומותרות".

סוף דבר: נתבאר כי יסודם של הלכות האבלות בתשעת הימים, שונה במהותו מדיני אבלות על אביו ואמו. ובעוד שבימי השבעה נצטווה האבֵל לנהוג **במעשים** שיש בהם ביטוי לאבלותו וצער, וחז"ל מצאו לנכון לקבוע כי כיבוס הוא מהמעשים האסורים לאבל, ואילו אכילת בשר ושתיית יין מותרת. ברם מהות האבלות על החורבן בתשעת הימים היא בציווי **שלא להסיח את הדעת מהאבלות**, ולכן נאסרו רק אכילת בשר ושתיית יין, וכן כיבוס - מכיון שמעשים אלו גורמים להיסח הדעת מהאבלות. אמנם כבר נתבאר, שכאשר במעשים אלו אין היסח הדעת מהאבלות, אין בהם כל איסור, וכנ"ל.

• • •

להשלמת היריעה בנדון אכילת בשר ושתיית יין בשבעת ימי האבלות, הנני מצרף את מכתבו של ידידי הגאון רבי **אפרים גרינבלט זצ"ל**, מחבר ספרי שו"ת רבבות אפרים:

בס"ד, י"ט טבת תשס"ט
כבוד ידידי הרה"ג ר' **צבי רייזמן שליט"א**
אכתוב שאלה קצרה ואולי יחוזה דעתו בזה

דבר פשוט הוא שאבל אסור בשמחה, ולפי זה יש לעיין, היאך יכול האבל לאכול בשר ולשתות יין, הא בשר ויין שמחה הוא לו, כמבואר בפסחים דף ק"ט ע"א. ובשו"ע או"ח חיים סימן תקצ"ט, מצות עשה מן התורה דשמחת החג צריכים לאכול בשר ולשתות יין, ובזה מקיימים המצוה ושמחת בחגך.

ואולי יש לומר דבאמת אין בשר ויין משמח את האדם, רק זה תלוי באיזה מצב הוא אוכל את הבשר ושותה את היין. דביום טוב שהזמן בעצמו הוא שמחה, אז אם הוא אוכל בשר או שותה יין, זה משמח את לבו של האדם יותר ויותר.

אבל אבל שמצב רוחו הוא בצער, לא שייך לומר אם יאכל בשר או ישתה יין הוא יהיה בשמחה, דלא כך, כי לא יהיה לו
מזה שמחה כלל.

כל טוב, וברכה והצלחה ונחת, מידידו בלו"נ המאחל לו כל טוב

אפרים גרינבלט